

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**Кафедра публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та
дорадництва**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. директора ННІ неперервної освіти
і туризму
д.ю.н., професор Іван ГРИЦЕНКО
“5” червня 2023 р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри публічного управління,
менеджменту інноваційної діяльності та
дорадництва
Протокол № 15 від “5” червня 2023 р.
В.о. завідувача кафедри
д.держ. упр., доцент Сергій ПРИЛІПКО

“РОЗГЛЯНУТО”

Гарант ОПП “Публічне управління та
адміністрування”
д.держ.упр., доцент Сергій ПРИЛІПКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

галузь знань _____ 28 “Публічне управління та адміністрування”
(шифр і назва напрямку підготовки)
спеціальність _____ 281 “Публічне управління та адміністрування”
(шифр і назва спеціальності)
освітньо-професійна програма “Публічне управління та адміністрування”
рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) рівень

Навчально-науковий інститут неперервної освіти і туризму

Розробник: доктор наук з державного управління, доцент
Грищенко Ірина Миколаївна

Київ – 2023

Опис навчальної дисципліни

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітній рівень		
Галузь знань	28 “Публічне управління та адміністрування”	
Спеціальність	281 “Публічне управління та адміністрування”	
Освітня програма	Публічне управління та адміністрування	
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов’язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навч. плані)	не передбачено	
Форма контролю	<i>іспит</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	3	
Семестр	5	
Лекційні заняття	15 год	
Практичні, семінарські заняття	15 год	
Лабораторні заняття	-	
Самостійна робота	90 год	
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4 год	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни «Основи наукових досліджень» – оволодіння здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти знаннями основних методів, методики та технології наукового пізнання й застосування цих знань в процесі навчання для підготовки кваліфікаційної бакалаврської роботи і, в подальшому, у практичній діяльності в органах публічної влади для розв’язання складних спеціалізованих завдань та практичних проблем у сфері публічного управління та адміністрування.

Завдання навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» полягає у формуванні у здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти теоретичних знань і практичних навичок із застосування основ наукових досліджень під час навчання та практичної діяльності в органах публічної влади.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- сутність наукового пізнання;
- методи наукового дослідження;
- технології наукової діяльності;
- поняття морального задоволення від отримання наукових (практикоорієнтованих) результатів власного дослідження;
- основні принципи раціональної організації наукової діяльності;
- поняття наукового мислення та основні принципи його дотримання;
- поняття наукової проблеми;
- структуру наукового дослідження;
- етапи підготовки та проведення наукового дослідження;
- правила формування об’єкту, предмету, мети, завдань і висновків наукового дослідження;
- організаційні засади підготовки до виконання наукового дослідження;
- основні функції керівника наукової роботи;
- основні функції автора бакалаврської кваліфікаційної роботи;
- основоположні поняття авторського права;
- поняття плагіата та його видів;
- правила запозичення наукових доробків інших авторів;
- правила забезпечення системи якості освіти в НУБіП України.

вміти:

- застосовувати на практиці знання методів наукового пізнання;
- використовувати методику дослідження для розв’язання складних спеціалізованих завдань та практичних проблем у сфері публічного управління та адміністрування;
- виявляти творчий підхід до вирішення актуальних проблем у сфері

- публічного управління та адміністрування;
- планувати наукову (практичну) діяльність та розписувати план дій вирішення актуальної проблеми публічного управління та адміністрування з використанням методів наукового пізнання;
 - дотримуватися основних принципів раціональної організації наукової діяльності;
 - бути самокритичним до отриманих науко-прикладних результатів власного наукового дослідження;
 - дотримуватися принципу колективності наукової діяльності;
 - систематизувати інформацію та узагальнювати її;
 - виокремлювати актуальні завдання публічного управління та адміністрування;
 - розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в сфері публічного управління та адміністрування або в процесі навчання, застосовуючи різні форми наукового пізнання;
 - демонструвати здатність до науково-пошукової діяльності.

Результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» студент повинен набути таких компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в сфері публічного управління та адміністрування або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та наукових методів управління і характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 1. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 4. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК 6. Здатність працювати в команді.
- ЗК 8. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 12. Навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

- СК 2. Здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів.
- СК 9. Здатність впроваджувати інноваційні технології.
- СК 10. Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування.
- СК 11. Здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування.

Програмні результати:

ПРН 11. Уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації, робити висновки і формулювати рекомендації в межах своєї компетенції.

ПРН 13. Використовувати методи аналізу та оцінювання програм сталого розвитку.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:
повного терміну денної (заочної форми навчання)

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Назви тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
1. Основи наукових досліджень														
Тема 1. Сутність наукового пізнання та методів наукового дослідження		16	2	2			12							
Тема 2. Найсуттєвіші особливості й ознаки методів наукових досліджень і їх застосування на різних рівнях наукового пізнання		16	2	2			12							
Всього за модулем		32	4	4			24							
2. Методика написання кваліфікаційної роботи														
Тема 3. Методика дослідження як сукупність прийомів і способів дослідження		17	3	2			12							
Тема 4. Технологія наукової діяльності		16	2	2			12							
Тема 5. Структура наукового дослідження		19	2	3			14							
Тема 6. Вимоги до бакалаврської кваліфікаційної роботи. Правила написання використаних джерел.		18	2	2			14							
Тема 7. Поняття академічної доброчесності, авторського права та плагіату		18	2	2			14							
Всього за модулем		88	11	11			66							
Усього годин		120	15	15			90							
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)														
Усього годин		120	15	15			90							

4. Теми практичних занять

з/п	Назва теми	Кількість годин
	Виявлення та обґрунтування актуальності наукової (практичної) проблеми	2
	Застосування системного підходу та системного аналізу для виявлення потреб стейкхолдерів у вирішенні актуальної суспільної проблеми	2
	Формування методики власних наукових досліджень	2
	Підготовка індивідуального плану роботи над науковим дослідженням	2
	Формування структури та змістовного наповнення власної бакалаврської кваліфікаційної роботи	3
	Порядок роботи з джерелами інформації. Формування списку використаних джерел.	2
	Дотримання правил академічної доброчесності	2
	Всього	15

Змістовий модуль 1. Основи наукових досліджень

Тема 1. Сутність наукового пізнання та методів наукового дослідження

1. Сутність наукового пізнання. Форми наукового пізнання: факт, проблема, гіпотеза, ідея, концепція, теорія.
2. Базові підходи до теорії пізнання (аналітичний та метафізичний).
3. Формальні та змістовні методи наукового пізнання.
4. Філософські методи наукового пізнання.
5. Загальнонаукові методи наукового пізнання.
6. Загальнологічні методи.
7. Поняття спеціально-наукових методів наукового пізнання.
8. Класифікація методів: емпіричні, теоретичні, фундаментальні та прикладні.
9. Поняття наукової (практичної) проблеми.
10. Поняття «усвідомленого незнання».

Питання для самопідготовки за темою 1

1. Наукове пізнання: сутність.
2. Засоби наукового пізнання.
3. Методи наукового пізнання.
4. Прийоми наукового дослідження.
5. Цілі наукового пізнання.
6. Відмінність між практичними, теоретичними і пізнавальними цілями наукового пізнання.
7. Формування наукової проблеми.
8. Формування практичної проблеми.
9. Види емпіричних методів наукового пізнання.
10. Застосування емпіричних методів у повсякденному житті.

Тема 2. Найсуттєвіші особливості й ознаки методів наукових досліджень і їх застосування на різних рівнях наукового пізнання

1. Особливості методів наукових досліджень.
2. Застосування методів наукових досліджень на різних рівнях наукового пізнання.
3. Особливості наукового пізнання в соціально-гуманітарній сфері: дослідження явищ, породжених людиною.
4. Проблема об'єктивності соціально-гуманітарного знання: виокремлення суб'єктивної думки від об'єктивної інформації за допомогою методів наукового пізнання.
5. Емпіричні методи (спостереження, анкетування, інтерв'ювання, порівняння, опис та ін.) як фактологічна основа дослідження.
6. Загальнонаукові методи, що використовуються на теоретичному рівні

дослідження (аналіз та синтез, індукція та дедукція, сходження від абстрактного до конкретного та ін.)

7. Системний аналіз, в основу якого покладено системний підхід дослідження.

8. Поняття системного підходу.

9. Системний аналіз: основні характеристики системності; алгоритм проведення.

10. Структурно-функціональний підхід як різновид системного підходу, що розглядає функціонування кожного елемента і системи загалом з точки зору функціональної єдності.

Питання для самопідготовки за темою 2

1. Логічний підхід.

2. Історичний підхід.

3. Метод сходження від абстрактного до конкретного.

4. Явище як філософська категорія, що відображає властивості, процеси та зв'язки предмета дослідження.

5. Поняття соціальних явищ, як явищ взаємодії людей, здійснюваних в соціальному просторі (корупція, демократичні аспекти розвитку суспільства та ін.).

6. Методи дослідження соціальних явищ.

7. Взаємозалежність соціальних явищ та використання методів наукового пізнання для виокремлення досліджуваного об'єкта.

8. Поняття суспільно значимої проблеми.

9. Застосування методів наукового пізнання для виявлення актуальної проблеми.

10. Застосування міждисциплінарних методів наукового пізнання.

Змістовий модуль 2. Методика написання кваліфікаційної роботи

Тема 3. Методика дослідження як сукупність прийомів і способів дослідження

1. Вибір напрямку наукового дослідження.

2. Обрання теми наукового дослідження.

3. Визначення об'єкта дослідження.

4. Визначення предмету дослідження.

5. Окреслення мети дослідження.

6. Формування завдань дослідження.

7. Порядок проведення наукового дослідження.

8. Методика дослідження як набір прийомів і способів дослідження.

9. Послідовність та етапи проведення дослідження.

10. Техніка і різноманітні операції з емпіричним матеріалом.

Питання для самопідготовки за темою 3

1. Основне призначення методики дослідження для підготовки кваліфікаційної роботи.
2. Послідовність вирішення конкретного наукового завдання.
3. Актуальні соціальнозначимі проблеми сьогодення, які потребують розв'язання.
4. Управлінські рівні на яких можливо розв'язати актуальну проблему у сфері публічного управління та адміністрування.
5. Техніка роботи з емпіричним матеріалом для виявлення актуальної проблеми.
6. Формування завдань для розкриття теми наукового дослідження.
7. Визначення груп стейкхолдерів, зацікавлених у вирішенні актуальної проблеми.
8. Застосування емпіричних методів дослідження для опису потреб зацікавлених сторін у вирішенні актуальної для них проблеми.
9. Застосування загальнонаукових методів для аналізу досліджуваної проблеми та його узагальнення.
10. Коли найбільш оптимально планувати методику дослідження? На якому етапі?

Тема 4. Технологія наукової діяльності

1. Поняття технології наукової діяльності.
2. Правила наукової діяльності.
3. Особливості наукової діяльності, пов'язані з творчим характером її виконання.
4. Планування наукової діяльності.
5. Суб'єктивні фактори, що впливають на якість наукового дослідження.
6. Поняття морального задоволення від отримання наукових результатів власного дослідження.
7. Основні принципи раціональної організації наукової діяльності.
8. Самоорганізація: основні рекомендації.
9. Поняття наукового мислення.
10. Формування самокритичності до отриманих наукових результатів.

Питання для самопідготовки за темою 4

1. Що означає поставити наукову проблему?
2. Технологія визначення шляхів розв'язання наукової проблеми.
3. Технологія визначення зв'язку означеної проблеми з іншими нагальними проблемами публічного управління та адміністрування.
4. Організація праці дослідника.
5. Плановість наукової діяльності.
6. Творчий підхід до пошуку шляхів розв'язання визначеної наукової

проблеми.

7. Колективність наукової діяльності.
8. Основоположні правила технології наукової діяльності: поступове входження в роботу, ритмічність і рівномірність праці, планування роботи.
9. Основні правила планування роботи дослідника.
10. Вміння систематизувати інформацію.

Тема 5. Структура наукового дослідження

1. Поняття структури наукового дослідження.
2. Ознайомлення з Положенням про бакалаврську кваліфікаційну роботу в НУБіП України.
3. Етапи підготовки та проведення наукового дослідження.
4. Обґрунтування наукової проблеми.
5. Формулювання теми дослідження.
6. Постановка мети і завдань дослідження.
7. Формулювання об'єкта і предмета дослідження.
8. Опис процесу дослідження.
9. Опис отриманих в процесі дослідження результатів.
10. Формулювання висновків.

Питання для самопідготовки за темою 5

1. Опис актуальності наукового дослідження.
2. Зв'язок досліджуваної актуальної наукової проблеми з іншими більш глобальними дослідженнями.
3. Практична спрямованість наукового дослідження.
4. Визначення наукової та практичної значимості наукового дослідження для науки і практики публічного управління та адміністрування.
5. Формування бази інформаційних джерел для обґрунтування теоретичної основи наукового дослідження.
6. Формування бази практичного досвіду автора наукового дослідження за напрямом наукових пошуків.
7. Застосування методів наукового пізнання для аналізу фундаментальних праць науковців за напрямом дослідження.
8. Робота з науковим керівником щодо формування плану роботи над дослідженням.
9. Робота з науковим керівником щодо визначення напрямку наукового дослідження та формулювання теми дослідження.
10. Правила формулювання завдань та висновків дослідження.

Тема 6. Вимоги до бакалаврської кваліфікаційної роботи. Правила написання використаних джерел

1. Організаційні засади підготовки до бакалаврської кваліфікаційної роботи.
2. Етапи підготовки та виконання кваліфікаційної роботи.
3. Основні функції керівника наукової роботи.
4. Основні функції бакалавра (автора кваліфікаційної роботи).
5. Вимоги до структури бакалаврської кваліфікаційної роботи.
6. Вимоги до якості бакалаврської кваліфікаційної роботи.
7. Змістовне наповнення структурних елементів кваліфікаційної роботи.
8. Вимоги до формування списку використаних джерел у кваліфікаційній роботі.
9. Ознайомлення з основними положеннями Національного стандарту України ДСТУ 8302 : 2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»
10. Правила написання списку використаних джерел.

Питання для самопідготовки за темою 6

1. Які елементи включає у себе «ВСТУП»?
2. Чому ви вважаєте, що обрана вами тема актуальна для науки та практики публічного управління та адміністрування?
3. Як обрана вами тема узгоджується з виконанням Цілей тисячоліття та Національних цілей України?
4. Як обрана вами тема узгоджується з виконанням науково-дослідних робіт кафедри публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва НУБіП України?
5. Як обрана вами тема узгоджується з розвитком публічного управління та адміністрування, визначеним в стратегічних документах розвитку України?
6. Які праці ви вважаєте найбільш актуальними для розкриття теми свого наукового дослідження?
7. Хто з ваших викладачів досліджував напрямок, який ви обрали для власного наукового дослідження?
8. Чи ви ознайомилися з працями та напрямками наукових інтересів ваших викладачів, які розміщені на офіційній сторінці кафедри публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва? Надайте аналіз наукових інтересів викладачів кафедри з метою обрання собі наукового керівника кваліфікаційної роботи.
9. Після проведеного аналізу наукових напрацювань фахівців у сфері публічного управління та адміністрування, конкретизуйте напрям дослідження, який потребує осучаснення та більш ґрунтовного вивчення, з огляду на його актуальність та значимість для соціуму.
10. Які підрозділи ви плануєте у кожному із трьох обов'язкових розділів своєї кваліфікаційної роботи? Обґрунтуйте відповідь із чіткою прив'язкою до передбачуваної теми свого наукового дослідження.

Тема 7. Поняття академічної доброчесності, авторського права та плагіату.

1. Система забезпечення якості підготовки бакалаврської кваліфікаційної роботи
2. Система внутрішнього забезпечення якості в НУБіП України.
3. Система зовнішнього забезпечення якості.
4. Доступ до електронної бібліотеки НУБіП України та доступ до наукометричної та універсальної реферативної бази даних SCOPUS видавництва Elsevier. Доступ здійснюється з локальної мережі університету за покликанням <https://www.scopus.com>.
5. Поняття академічної доброчесності. Ознайомлення з Положенням про академічну доброчесність в Національному університеті біоресурсів і природокористування України. Поняття академічної культури. Кодекси честі українських ВНЗ.
6. Поняття авторського права та інтелектуальної власності.
7. Плагіат: основні форми.
8. Система запобігання плагіату у наукових роботах учасників освітнього середовища.
9. Правила подання бакалаврської кваліфікаційної роботи на перевірку на плагіат.
10. Алгоритм дій бакалавра у випадку перевищення відсотку запозичень у науковій роботі.

Питання для самопідготовки за темою 7

1. Ознайомитися з Положенням про бакалаврську кваліфікаційну роботу у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, затвердженим рішенням Вченої ради НУБіП України, протокол № 7 від 03.03.2021 (зі змінами, затвердженим рішенням Вченої ради НУБіП України, протокол № 11 від 23.06.2021).
2. Ознайомитися із положеннями Закону України «Про вищу освіту» в частині забезпечення академічної доброчесності.
3. Ознайомитися із Законом України «Про авторське право і суміжні права» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>).
4. Ознайомитися з Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації» від 26.08.2021 № 897 (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/897-2021-%D0%BF#n8>).
5. Ознайомитися з наказом НУБіП України № 570 від 27.05.2016 «Про уведення в дію Положення про порядок перевірки наукових, навчально-методичних, дисертаційних, магістерських, бакалаврських та інших робіт на наявність плагіату в НУБіП України».
6. Ознайомитися з Положенням про академічну доброчесність у

Національному університеті біоресурсів і природокористування України, затвердженого рішенням Вченої ради НУБіП України, протокол № 7 від 28.02.2018.

7. Ознайомитися з Методичними рекомендаціями з підготовки та захисту бакалаврської кваліфікаційної роботи за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування».

8. Знати мету виконання своєї наукової роботи (вміти ставити перед собою мету виконання чи то при написанні статей чи тез, курсової чи бакалаврської роботи).

9. Основні завдання, яких необхідно дотримуватися при виконанні бакалаврської кваліфікаційної роботи.

10. Оформлення супровідних документів до бакалаврської кваліфікаційної роботи.

5. Контрольні питання, комплекти для визначення рівня засвоєння знань слухачами

Контрольні питання

1. Що являє собою процес наукового пізнання?
2. Назвіть базові підходи в теорії пізнання.
3. Охарактеризуйте методiku наукового дослідження.
4. Визначте основні типи методів наукового пізнання.
5. Опишіть методи емпіричного рівня.
6. Опишіть методи, які застосовуються у першому (теоретичному) розділі наукової роботи.
7. Опишіть методи, які доцільно застосовувати у другому (практико орієнтованому) розділі наукового дослідження.
8. Які наукові підходи ви знаєте? Коротко опишіть доцільність їхнього застосування.
9. Визначте та охарактеризуйте основні методи аналітичної діяльності.
10. Визначте основні елементи та параметри системи публічного управління.
11. Що являє собою системний підхід як метод наукового дослідження.
12. Опишіть принципи реалізації системного підходу до проведення наукового дослідження.
13. Опишіть поняття системи та її складових елементів для публічного управління в Україні.
14. Опишіть складові системи (без прив'язки до будь-чого), сукупність її елементів та зв'язків.
15. Що є метою системи?
16. Опишіть структуру системи органів державної виконавчої влади в Україні.
17. Опишіть структуру системи місцевого самоврядування в Україні.
18. Опишіть структуру публічного управління в Україні.
19. Опишіть структуру будь-якого центрального органу виконавчої влади в

Україні.

20. Опишіть структуру обласної військової адміністрації.

21. Опишіть структуру селищної ради (адміністративного центру).

22. Особливості системного аналізу як наукового методу пізнання.

23. У другому розділі бакалаврської кваліфікаційної роботи необхідно провести аналіз об'єкта дослідження, тобто описати стан системи. Опишіть як досліджувана вами система зберігає властивість рівноваги.

24. У другому розділі бакалаврської кваліфікаційної роботи необхідно провести аналіз об'єкта дослідження, тобто описати стан системи. Опишіть як досліджувана вами система зберігає властивість розвитку. Які види розвитку системи ви знаєте.

25. Відомо, що адаптацією називають процеси пристосування системи до зовнішнього середовища, унаслідок яких підвищується ефективність її функціонування. Ці процеси можуть супроводжуватися зміною структури та характеристик системи. Наведіть приклад, як військовий стан вплинув на систему місцевого самоврядування в Україні.

26. Досліджуючи цілі та функції органів публічної влади варто звернути увагу на ефект синергії, тобто цілеспрямованість дій елементів, що посилює ефективність функціонування системи. Наведіть приклад ефекту синергії в публічному управлінні.

27. З використанням системного аналізу опишіть діяльність органів місцевого самоврядування в сфері забезпечення функціонування всіх сфер життєдіяльності територіальної громади.

28. Охарактеризуйте можливість та доцільність використання системного підходу в діяльності органів публічної влади.

29. Комплексний аналіз складається з використання різних варіацій різних видів аналізу. Чи доцільно поєднувати «метод порівняння» з «нормативним методом» під час проведення саме вашого дослідження? Чому?

30. Із застосуванням історичного підходу опишіть становлення державної служби в Україні (за період з 1918 року).

31. Напишіть основні питання, які, на вашу думку, доцільно включити в анкету з опитування щодо патріотичного виховання молоді для формування проекту законодавчого акту з питань патріотичного виховання.

32. Порівняння як логічний прийом пізнання, умови коректного порівняння.

33. Аналіз та синтез. У яких розділах наукової роботи їх доцільно використовувати і чому?

34. Опишучи структуру органу публічної влади в кваліфікаційній роботі, доцільно проаналізувати цілісність такої структури, тобто первинність цілого по відношенню до частин: поява у системі нової функції, нової якості, органічно походять зі складових елементів системи, але не властивих жодному з елементів, взятому ізольовано. Ґрунтуючись на цьому алгоритмі опишіть, як нове повноваження військово-цивільних адміністрації, зокрема «сприяння організації виробництва і поставок у війська підприємствами та організаціями,

що перебувають у комунальній власності, замовленої продукції, послуг, енергоресурсів» (ст. 4 ЗУ «Про військово-цивільні адміністрації») вплинуло на структуру органу державної виконавчої влади.

35. Охарактеризуйте особливості творчої діяльності дослідника.

36. Опишіть принципи раціональної організації наукової діяльності.

37. Окресліть структуру наукового дослідження.

38. Які основні принципи раціональної організації наукової діяльності, крім творчого підходу до постановки й вирішення проблеми, наукового мислення, плановості, динамічності, колективності ви знаєте? Опишіть у чому вони полягають.

39. Технологія наукової діяльності передбачає: поступове входження в роботу, ритмічність і рівномірність праці, планування роботи. Опишіть, як ви спланували свою роботу над бакалаврською кваліфікаційною роботою чи курсовою.

40. Які ви можете виокремити спільні та відмінні риси у публічній службі та науковій діяльності?

41. Якими особистісними якостями повинен володіти дослідник при виконанні наукового дослідження?

42. Які функції виконує науковий керівник бакалаврської кваліфікаційної роботи?

43. Опишіть алгоритм обрання теми кваліфікаційної роботи.

44. Опишіть алгоритм обрання наукового керівника кваліфікаційної роботи.

45. Як і ким формулюється мета і завдання бакалаврської кваліфікаційної роботи?

46. Яка суть кваліфікаційної роботи. Які основні структурні елементи кваліфікаційної роботи ви знаєте. Опишіть змістовне наповнення кожного елементу.

47. Якими є основні вимоги до бакалаврської кваліфікаційної роботи?

48. Опишіть етапи підготовки бакалаврської кваліфікаційної роботи.

49. Як проходить процес захисту бакалаврської кваліфікаційної роботи?

50. Що являє собою інформаційне забезпечення наукового дослідження?

51. Визначте процес складання бібліографії до наукового дослідження.

52. Назвіть основні види апробації і впровадження результатів наукового дослідження в практику. Чи є у вас апробація, наприклад через участь у конференції, Всеукраїнській студентській олімпіаді наукових робіт тощо?

53. Академічна доброчесність. Якими інструментами забезпечується її дотримання?

54. Наведіть приклад, як ви взаємодіяли у команді зі своїми одногрупниками для узагальнення інформації з різних джерел для підготовки до семінарських занять чи виявлення актуальної суспільної проблеми.

55. Система забезпечення якості підготовки бакалаврської кваліфікаційної роботи.

56. Поняття академічного плагіату та його види.

57. Порядок проходження перевірки на наявність плагіату в роботі.
58. Кодекси честі вітчизняних вищих навчальних закладів.
59. Етична поведінка стосовно наукової діяльності. Чим регулюється?
60. Етична поведінка стосовно навколишнього середовища.
61. Присяга на вірність принципам академічної прозорості.
62. Кодекс честі студента як один із факторів підвищення якості вищої освіти.
63. В чому полягає мета наукового дослідження?
64. Які етапи включає процес формування теми наукового дослідження?
65. Поняття ефективності проведеного наукового дослідження.
66. Чим відрізняються фундаментальні і прикладні дослідження?
67. Назвіть етапи виконання прикладної наукової роботи.
68. «Від практики до теорії і від теорії до практики, від дії до думки і від думки до дії» – така загальна закономірність відношення людини з навколишнім середовищем. Опишіть на власному прикладі, як працює ця закономірність через наукове пізнання.
69. Окресліть зміст судження через: поняття, форму вираження, ознаки (якість (*негативні та позитивні*), кількість (*загальні та часткові*), відношення (*категоричні, умовні, роздільні*).
70. Опишіть поняття та зазначте, у яких розділах кваліфікаційної роботи доцільно використовувати умовивід як процес мислення, що складається з послідовності двох або декількох міркувань, у результаті яких виникає нове судження.

Зразок завдання для визначення рівня засвоєння слухачами знань

Теоретична частина

1. Розкрийте поняття «академічний плагіат» та окресліть види плагіату.
2. Опишіть емпіричні методи наукового пізнання.

Тестова частина

1. Для обрання теми кваліфікаційної роботи важливо визначити актуальну проблему, яка потребує розв'язання. Які показники ви будете використовувати для класифікації проблеми?

- а) гострота (актуальність) проблеми – ступінь загрози, яку проблема становить для суб'єкта, та ступінь невідкладності вирішення проблеми;
- б) масштаб проблеми – визначається сферою впливу суб'єкта (суб'єктів), якого стосується проблема;
- в) динаміка проблеми – швидкість, з якою в часі змінюється масштаб і гострота проблеми.

2. Системний аналіз – це аналіз, в основу якого покладено системний підхід:

- а) виділення елементів системних об'єктів публічного управління та визначення їх якісних і кількісних характеристик, взаємодії;
- б) опис структури досліджуваної системи;
- в) опис зв'язків, способів передачі внутрішньої і зовнішньої інформації.

3. Серед форм наукового пізнання розрізняють: факт, проблему, ідею, теорію та ін. Що являє собою наукова або прикладна проблема?

- а) знання про незнання або неповне, недостатнє знання про об'єкт;
- б) це форма «наукового незнання», яке перетворює вирішення будь-якого питання в наукову чи прикладну проблему;
- в) наукова проблема виникає на основі проблемної ситуації, коли нові наукові факти не можуть бути пояснені наявними знаннями та методами.

4. Основні прояви академічної нечесності:

- а) плагіат; списування та передавання своєї роботи для списування іншим; подання результатів групової роботи, якщо роботу замість групи виконала одна особа; написання роботи на замовлення;
- б) заборонена допомога під час іспиту, заліку; передача та одержання відповідей перед іспитом; використання підставної особи для відповіді, іспиту тощо; підробка результатів дослідження;
- в) використання підручників, посібників, довідкової літератури під час будь-якої з форм контролю, якщо це не передбачено її умовами.

5. Методи запобігання академічній недоброчесності:

- а) моральний осуд;
- б) переслуховування навчального курсу та переписування роботи;

в) виключення з університету.

6. Предметом системного аналізу є різноманітні характеристики системності, найважливішими серед яких виступають:

- а) склад, структура та функціонування системи;
- б) просторовий аспект об'єкта дослідження, композиція системи;
- в) положення системи в середовищі та розвиток системи.

7. З метою проведення аналізу положення системи в середовищі досліджують:

- а) внутрішнє середовище системи;
- б) зовнішнє середовище системи;
- в) положення середовища.

8. Дослідження розвитку системи проводять з урахуванням:

- а) прогнозів на майбутнє;
- б) історичних традицій;
- в) кращого досвіду.

9. Кінцевим продуктом системного аналізу є:

- а) узагальнена інформація про проведене дослідження, яка дає змогу проводити подальші наукові пошуки;
- б) модель об'єкта, яка дає змогу досліджувати його функціонування та вплив різних факторів на його поведінку;
- в) системний продукт, який характеризує об'єкт дослідження на момент проведення наукового експерименту.

10. Кодекси честі українських закладів вищої освіти (Етичні кодекси) передбачають:

- а) утвердження у колективі морально-етичних цінностей і норм на засадах гуманності, толерантності, поваги до гідності кожної людини, співпраці, ввічливості;
- б) постійну роботу над самовдосконаленням своєї поведінки, культури мови, спілкування;
- в) врахування індивідуальних схильностей, потреб та інтересів кожного студента, надання їм можливості конструювати власний професійний розвиток та формувати у студентської молоді відповідальність за власний вибір і поведінку.

6. Методи навчання

Під час викладання дисципліни “Основи наукових досліджень” використовується лекційно-практична методика навчання, в яку входять методи навчання класифіковані за: *джерелами знань* (словесні, наочні, практичні, а саме: лекція, інструктаж, навчальна дискусія, дебати, прес-метод, демонстрація, ілюстрація, спостереження, відеометоди, навчальна праця, методи індукції, дедукції, аналізу, синтезу, case-study та ін.); *характером логіки пізнання; рівнем самостійності розумової діяльності* (проблемний виклад, частково-пошуковий, дослідний тощо); *рівнем проблемності засвоєння знань та включеності слухачів у творчу діяльність* (пояснювально-ілюстративний метод, репродуктивний, методи контролю і самоконтролю, такі як: методи усного та письмового контролю, тестового контролю, самоконтролю та ін.); *дидактичними цілями* (методи набуття нових знань, формування умінь і навичок та застосування знань на практиці, перевірки й оцінки знань, умінь і навичок, зокрема: метод цілепокладання, імітаційно-рольове відтворення життєвих ролей і ситуацій, планування тощо).

7. Форми контролю

Видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль знань слухачів денної форми навчання з дисципліни “Основи наукових досліджень” проводиться під час практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості бакалаврів до виконання конкретної роботи. Він проводиться у формі:

- 1) усного та письмового опитування;
- 2) виконання поточних завдань;
- 3) захисту підготовлених завдань з самостійної роботи;
- 4) бліц-опитування тощо.

Проміжна атестація проводиться після вивчення матеріалу кожного змістовного модуля і має на меті визначення рівня знань бакалаврів з програмного матеріалу змістовного модуля, за підсумками всіх видів занять і самостійної роботи студента. Проміжна атестація може проводитися у вигляді:

- 1) тестування;
- 2) письмової контрольної роботи;
- 3) колоквіуму тощо.

Проміжна атестація вважається успішною, якщо рейтингова оцінка студента становить не менше ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

В атестацію враховують здобутки студентів, отримані за програмами неформальної освіти, лише за умови підтвердження відповідними документами. Наявність підтверджуючого документа є підставою для зарахування окремої теми лекційного чи практичного заняття, змістовного модуля чи всього навчального матеріалу дисципліни, якщо програма неформальної освіти

відповідає робочій програмі навчальної дисципліни. Рішення про зарахування результатів неформальної освіти приймає лектор навчальної дисципліни спільно із завідувачем кафедри. Зарахування всього навчального матеріалу дисципліни не звільняє студента від складання підсумкової атестації. Після проведення проміжних атестацій із змістовних модулів і визначення їх рейтингових оцінок лектором дисципліни визначається рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи (не більше 70 балів). Здобувач вищої освіти допускається до складання іспиту з дисципліни, якщо у нього повністю виконані всі види робіт, передбачені робочою програмою дисципліни та робочим навчальним планом, а його рейтинг з навчальної роботи з цієї дисципліни становить не менше, ніж 42 бали.

Підсумкова атестація з дисципліни “Основи наукових досліджень” включає семестрову атестацію у вигляді іспиту. У розкладі екзаменаційної сесії передбачається час для підготовки до кожного іспиту тривалістю не менше одного дня.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни “Основи наукових досліджень” визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової: за навчальну роботу – до 70 балів; іспит – до 30 балів; всього – до 100 балів.

Іспит приймають два науково-педагогічні працівники (один – лектор потоку, другого визначає завідувач кафедри) відповідно до розкладу іспитів. Студенти, яким згідно з наказом ректора НУБіП надано право навчатися за індивідуальними планами і графіками, складають іспит в терміни, зазначені в індивідуальних планах, у строки, обумовлені в індивідуальних графіках.

Здобувачі вищої освіти, які з навчальної роботи набрали 60 і більше балів, можуть не складати іспит, але повинні бути присутні на іспиті, де за своєю письмовою згодою (на бланку відповідей на білет) мають право отримати оцінку за іспит «автоматично», відповідно до набраної кількості балів, переведених у національні оцінки згідно з табл. 1.

Таблиця 1

**Співвідношення між національними оцінками
та балами студента за 100-бальною шкалою, отриманими
на іспиті**

Оцінка національна	Бали, отримані студентом
Відмінно	90–100
Добре	74–89
Задовільно	60–73
Незадовільно	00–59

Оцінка рівня отриманих теоретичних знань та практичних навичок за шкалою університету здійснюється на основі модульно-рейтингової системи контролю знань і передбачає стимулювання систематичної, ритмічної самостійної роботи студентів, підвищення об'єктивності оцінки їхніх знань, визначення рейтингу бакалаврів, запровадження здорової конкуренції між ними у навчанні і розвитку творчих здібностей. Модульно-рейтинговий контроль здійснюється на основі попередньо визначених змістовних модулів, які є логічно завершеними частинами теоретичного та практичного навчального матеріалу за окремими етапами вивчення дисципліни.

Під час іспиту студенти мають право використовувати робочу програму навчальної дисципліни, а також Положення про організацію освітнього процесу в НУБіП України. З дозволу екзаменаторів студенти можуть користуватися довідковою літературою, технічними навчальними засобами. Використання під час іспиту будь-яких інформаційних матеріалів чи користування гаджетами, без дозволу екзаменаторів, тягне за собою відсторонення від іспиту. При цьому проти прізвища здобувача вищої освіти у відомості обліку успішності вносять запис «незадовільно» («не зараховано») і екзаменатори засвідчують цей запис підписами. Іспит проводять у письмовій формі на типових бланках для проведення іспиту або на електронному освітньому ресурсі Learn. У екзаменаційному білеті передбачена комбінація з двох відкритих екзаменаційних питань та 10 тестових завдань.

8. Розподіл балів, які отримують слухачі

Оцінювання слухачів відбувається згідно Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, затвердженого Вченою радою НУБіП України 27.12.2019 року, протокол №5 (зі змінами від 03.03.2021, протокол № 7). Після проведення проміжних атестацій із змістових модулів і визначення їх рейтингових оцінок визначається рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи **RHP** (не більше 70 балів) за формулою:

$$RHP = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}ЗМ \cdot K^{(1)}ЗМ + \dots + R^{(n)}ЗМ \cdot K^{(n)}ЗМ)}{КДИС}, (1)$$

де $R^{(1)}ЗМ, \dots, R^{(n)}ЗМ$ – рейтингові оцінки із змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K^{(1)}ЗМ, \dots, K^{(n)}ЗМ$ – кількість кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) (або годин), передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$КДИС = K^{(1)}ЗМ + \dots + K^{(n)}ЗМ$ – кількість кредитів ЄКТС (або годин), передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі.

Максимальний рейтинг слухача з навчальної роботи за двома змістовими модулями з дисципліни “Основи наукових досліджень” може складати:

$$R_{HP} = \frac{0,7 \cdot (100 \cdot 2 + 100 \cdot 2)}{4} = 70 \text{ балів (2)}$$

Для визначення рейтингу слухача із засвоєння дисципліни **РДИС** (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи **РНР** (до 70 балів): **Р ДИС = Р НР + Р АТ**.

На рейтинг з навчальної роботи можуть впливати рейтинг з додаткової роботи та рейтинг штрафний.

Рейтинг з додаткової роботи додається до рейтингу з навчальної і не може перевищувати 20 балів. Додаткові бали визначає лектор і надає ці бали здобувачам вищої освіти на підставі рішення кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, проте сприяють підвищенню рівня знань і умінь з відповідної навчальної дисципліни.

Рейтинг штрафний не перевищує 5 балів і віднімається від рейтингу з навчальної роботи за поданням лектора і рішенням кафедри для студентів, які порушили графік освітнього процесу з відповідної дисципліни.

Рейтинг здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни у балах переводиться у національні оцінки згідно з таблиці 1.

Оцінка **“Відмінно”** виставляється здобувачу вищої освіти, який систематично працював протягом семестру, показав під час іспиту різнобічні і глибокі знання програмного матеріалу, вмів успішно виконувати завдання, які передбачені програмою, засвоїв зміст основної та додаткової літератури, усвідомив взаємозв'язок окремих розділів дисципліни, їхнє значення для майбутньої професії, виявив творчі здібності у розумінні та використанні навчально-програмного матеріалу, проявив здатність до самостійного оновлення і поповнення знань.

Оцінка **“Добре”** виставляється здобувачу вищої освіти, який виявив повне знання навчально-програмного матеріалу, успішно виконує передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу, що рекомендована програмою, показав достатній рівень знань з дисципліни і здатний до їх самостійного оновлення та поповнення у ході подальшого навчання та професійної діяльності.

Оцінка **“Задовільно”** виставляється здобувачу вищої освіти, який виявив знання основного навчально-програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та наступної роботи за професією, справляється з виконанням завдань, передбачених програмою, допустив окремі похибки у відповідях на іспиті і при виконанні іспитових завдань, але володіє необхідними знаннями для подолання допущених похибок під керівництвом науково-педагогічного працівника.

Оцінка **“Незадовільно”** виставляється здобувачу вищої освіти, який не виявив достатніх знань основного навчально-програмного матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не може без допомоги викладача використати знання при подальшому навчанні, не спромігся оволодіти навичками самостійної роботи.

9. Методичне забезпечення

Навчально-методичний комплекс включає робочу програму, курс лекцій, презентаційні матеріали, завдання для виконання практичних робіт, питання для самопідготовки, комплект тестових завдань для проведення поточного модульного контролю, комплект екзаменаційних білетів, електронний курс <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=495>

10. Рекомендована література

Основні джерела:

1. Електронний навчальний курс на освітній платформі НУБіП України / автор Грищенко І.М. URL : <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=495>
2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету /Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд досліджень освітньої політики». URL : https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/09/chesnist_osnova_rozvitk_Univers.pdf
3. Методологія системного підходу та наукових досліджень : навч.-метод. посіб. / І. М. Грищенко. К. : НУБіП. 126 с.
4. Грищенко І. М. Аналіз висвітлення проблематики лідерства в дослідженнях вітчизняних вчених. *Інвестиції: практика та досвід : наук.-практ. журн.* Київ : Вид-во ТОВ “ДКС Центр”, № 6. С. 100–104. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_6_20
5. Грищенко І. М. Аналіз державної політики у сфері розвитку сільських територій. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* 2019. № 1. DOI: [10.32702/2307-2156-2019.1.2](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2019.1.2) URL : <http://www.dy.nayka.com/?op=1&z=1364>
6. Грищенко І. Програма діяльності Кабінету Міністрів України в аспекті консолідації та розвитку української нації. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України.* 2020. Вип. 1. С. 33–40. DOI [10.36.030/2664-3618-2020-1-33-40](https://doi.org/10.36.030/2664-3618-2020-1-33-40) URL : <http://zbirnyk-nadu.academy.gov.ua/article/view/208994/209142>
[esearchgate.net/publication/347980616_PROGRAMA_DIJALNOSTI_KABINETU_MINISTRIV_UKRAINI_V_ASPEKTI_KONSOLIDACII_TA_ROZVITKU_UKRAINSKOI_NACII](https://www.researchgate.net/publication/347980616_PROGRAMA_DIJALNOSTI_KABINETU_MINISTRIV_UKRAINI_V_ASPEKTI_KONSOLIDACII_TA_ROZVITKU_UKRAINSKOI_NACII)
7. Грищенко І. М. Зарубіжний досвід управління регіональним розвитком. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* 2018. № 5. URL : http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/5.pdf
8. Грищенко І. М. Пошук нових підходів до впровадження лідерства в систему місцевого самоврядування. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* URL : <http://www.dy.nayka.com.ua>
9. Грищенко І. М. Стан, проблеми та перспективи ресурсного забезпечення органів публічної влади в Україні. *Інвестиції: практика та досвід.* 2018. № 13. С. 65–69. URL : <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6176&i=11>
10. Грищенко І. М. Реалізація виборчого права громадян в Україні через

форми прямої демократії. *Наукові перспективи*. № 4(10) 2021. С. 30-42. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-4\(10\)-30-41](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-4(10)-30-41) URL : <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/issue/view/10>

11. Практикум з публічного управління та адміністрування : збірник навч. кейсів для професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» / авт. кол. Н. Алюшина, Ж. Кравченко, І. Грищенко, Н. Наулік, Я. Турунен, С. Хаджирадева (заг. ред.) та ін. Київ, Українська школа управління, 2022. 160 с.

12. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні – SAIUP у партнерстві з Міністерством освіти і науки України. URL : https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/Academic_Writing_Course.pdf

13. Gryshchenko, I. M., Kulaiets M. M. Development of the capacity of territorial communities. *Науковий вісник Полісся*. Чернігів : ЧНТУ, 2018. № 2 (14). Ч. 1. С. 98–104. DOI: [10.25140/2410-9576-2018-1-2\(14\)-98-104](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-1-2(14)-98-104) URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvp_2018_2%281%29_15

Додаткові джерела:

1. Бойченко Н.М. Етичні аспекти університетських цінностей. URL : https://revolution.allbest.ru/ethics/01127466_0.html

2. Загальна методологія наукової творчості. URL : https://elib.tsatu.edu.ua/dep/mtf/ophv_10/page3.html

3. Основні методи наукового пізнання. URL : <https://buklib.net/books/31444/>

4. Основи теорії систем і системного аналізу. URL : https://eprints.kname.edu.ua/10895/1/%D0%A1%D0%B8%D1%81%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7_1_8%D0%BD.pdf

5. Неліпа Д. Основні етапи проведення системного аналізу. URL : https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/nelipa_osnovni.pdf

6. Методи наукових досліджень. URL : <http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/7406/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf>

7. Що таке системний аналіз? URL : <https://ba-ds.lviv.ua/system-analysis/>

Інформаційні ресурси

1. Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті біоресурсів і природокористування України, затверджене рішенням Вченої ради НУБіП України від 27.10.2021, протокол № 3. URL : https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u284/nakaz_no_1170_vid_29.10.2021_r.pdf

2. Положення про бакалаврську кваліфікаційну роботу у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, затверджене рішенням Вченої ради НУБіП України, протокол № 7 від 03.03.2021 (зі змінами, затвердженим рішенням Вченої ради НУБіП України, протокол № 11 від 23.06.2021). URL :

https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u284/polozhennya_bakalavrsku_kvalifikaciyu_robotu_2021.pdf

3. Положення про академічну доброчесність у Національному університеті біоресурсів і природокористування України : затверджене рішенням Вченої ради НУБіП України, протокол № 7 від 28.02.2018. URL : <https://nubip.edu.ua/node/12654>

4. Положення про забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у Національному університеті біоресурсів і природокористування України : затверджено Вченою радою НУБіП України, протокол № 1 від 26.08.2016. URL :

https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u34/_%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0_%D1%8F%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96_2016_%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82.pdf

5. Положення про Порядок перевірки наукових, навчально-методичних, дисертаційних, магістерських, бакалаврських та інших робіт на наявність плагіату в НУБіП України URL : <https://nubip.edu.ua/node/12654>

6. Про авторське право і суміжні права : Закон України № 3792-XII від 23.12.1993. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>